

COPE: OTÁZKY PRE PUBLIKAČNÚ ETIKU

Mgr. Zuzana Melegová

Neoddeliteľnou súčasťou vedeckého výskumu a vedeckého publikovania je dodržiavanie základných etických štandardov, ktoré musia rešpektovať všetci účastníci publikačného procesu – autori, recenzenti, vydavatelia, aj členovia redakčných rád. Termín publikačná etika označuje etické zásady tvorby a zverejňovania vedeckých a odborných textov. Zaväzuje k dodržiavaniu etických princípov a osvedčených postupov pri publikovaní.

Publikačnou etikou, jej otázkami a šírením dobrej vydavateľskej praxe sa komplexne zaoberá nezisková organizácia **Komisia pre publikačnú etiku (Committee on Publication Ethics, COPE)**, ktorá

vznikla v roku 1997. Pôvodne malá skupina editorov britských vedeckých časopisov má dnes viac ako 14 000 členov z 97 krajín, ktorí zastupujú všetky vedné oblasti.

COPE poskytuje podporu vydavateľom a redakciám vo všetkých aspektoch publikačnej etiky. Na webových stránkach združenia sú k dispozícii **základné postupy** (COPE Core Practices), **pravidlá dobrej praxe** pre vedecké časopisy (Code of Conduct) a tiež **séria odporúčaní** pre autorov, editorov, recenzentov a redakčné rady časopisov (Guidelines). Okrem usmernení tu nájdete aj aktuálne informácie a zdroje k etike publikovania, diskusné fórum a konkrétne príklady z praxe, napríklad ako postupovať v prípade porušovania štandardov vedenia výskumu a publikovania.

V praxi sa stretávame s tým, že autori a redakcie časopisov nepoznajú túto neziskovú organizáciu a nevyužívajú jej užitočné rady a overené postupy vo vedeckom publikovaní. Pre redakcie časopisov vydávaných na Univerzite Mateja Bela odporúčame najmä štvrtú verziu dokumentu **Zásady transparentnosti a dobrej praxe v akademickom publikovaní** (Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing), ktorý sumarizuje všeobecné zásady pri vydávaní vedeckých publikácií. Tieto zásady môžu vo svojej praxi aplikovať aj vydavatelia a editori konferenčných zborníkov. Dostupné sú vo viacerých jazykoch vrátane

slovenského na webových stránkach združenia COPE a spolupracujúcich organizácií: Registra časopisov s otvoreným prístupom (*Directory of Open Access Journals, DOAJ*), Asociácie akademických vydavateľov s otvoreným prístupom (*The Open Access Scholarly Publishing Association, OASPA*) a Svetovej asociácie editorov lekárskeho časopisov (*World Association of Medical Editors, WAME*). Viac informácií sa nachádza na webovej stránke <https://publicationethics.org/guidance/guideline/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>.

Ďalším dôležitým odporúčaním je komplexná príručka o etických postupoch vo vedeckom publikovaní určená redakciám časopisov **Ethics toolkit for a successful editorial office**. Poskytuje návod na tvorbu etických kódexov a je dostupná na adrese <https://publicationethics.org/guidance/guideline/ethics-toolkit-successful-editorial-office>.

Na etickú stránku výskumu dohliada v prvom rade samotný vedec, ktorý je v súlade s etickým kódexom svojej inštitúcie zároveň zodpovedný za dodržiavanie etických noriem. Na Univerzite Mateja Bela je v platnosti **Etický kódex Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici** schválený v septembri 2023. Definuje základné mravné a etické požiadavky a súhrn pravidiel správania sa všetkých zamestnancov a študentov univerzity. Jeho cieľom je predchádzať vzniku eticky sporných situácií. Etický kódex UMB je dostupný na adrese <https://www.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=i&ID=7339>.

Dodržiavanie publikačnej etiky je nevyhnutné na zachovanie integrity vedeckého výskumu a dôveryhodnosti vedeckej komunity. Transparentnosť, čestnosť a zodpovednosť sú kľúčové hodnoty, ktorými by sa mal riadiť každý autor, recenzent, vydavateľ, aj redakčná rada. Podporovaním etických princípov v publikovaní zabezpečíme nielen kvalitu výstupov, ale aj ochranu záujmov všetkých zúčastnených strán, a tým prispejeme k rozvoju vedeckého poznania.

Použité zdroje:

- [1] DOBBERSTEINOVÁ, Jitka, Simona HUDECOVÁ a Zuzana STOŽICKÁ. *Spríevodca svetom vedeckého publikovania* [online]. 2. dopln. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo otvorenej vedy, Centrum vedecko-technických informácií SR, 2023 [cit. 2025-01-21]. 334 s. ISBN 978-80-8240-041-3. Dostupné na: <https://zenodo.org/records/8424509>
- [2] *Etický kódex Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. September 2023. Dostupné na: <https://www.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=i&ID=7339>
- [3] COPE [online]. Committee on Publication Ethics, 2025 [cit. 2025-01-21]. Dostupné na: <https://publicationethics.org/>
- [4] *Zásady transparentnosti a dobrej praxe v akademickom publikovaní*. 15. september 2023. Dostupné na: <https://otvorenaveda.cvtisr.sk/wp-content/uploads/2022/11/Zasady-transparentnosti-a-dobrej-praxe-v-akademickom-publikovani.pdf>